
LIITTEET

Lokakuun askareita Johannes von Gmundenin kalenterissa: Poimitaan hedelmiä.

Liite: Tärkeimpiä vuosilukuja ajanlaskun ja kalenterien kehityksessä

eKr	
4713	nollakohta juliaanisten päivämäärien laskemisessa
3761	juutalaisen kalenterin ensimmäinen vuosi alkoi
46	Julius Caesar sääti juliaanisen kalenterin
jKr	
1	länsimaisen kalenterin ensimmäinen vuosi alkoi
532	Dionysius Exiguus käytti ensimmäisen kerran vuosilukuja Jeesuksen syntymästä laskettuna
622	islamilaisen kalenterin ensimmäinen vuosi alkoi
1270	-luvulla rakennettiin ensimmäiset tornikellot
1448	ilmestyi Saksassa ensimmäinen tunnettu almanakka Gutenbergin painamana
1488	Missale Aboense -kirjassa oli suomalaisiin oloihin sovellettu pyhimyskalenteri
1544	Agricola julkaisi rukouskirjassaan kalendaarion, jossa oli myös auringon nousu- ja laskuajat
1559	Ruotsi-Suomessa siirrettiin vuoden alku nykyiselle paikalleen
1582	katolisen kirkon paavi määräsi, että ajanlaskussa ruvetaan käyttää gregoriaanista kalenteria
1608	ensimmäinen suomalainen (ruotsinkielinen) almanakka ilmestyi Forsiuksen toimittamana
1660	suomalainen almanakka alkoi ilmestyä säännöllisesti
1705	ilmestyi ensimmäinen suomenkielinen almanakka Tammelinin toimittamana
1749	Ruotsin Tiedeakatemia sai yksinoikeuden almanakkojen julkaisemiseen
1750	Suomen almanakka alkoi säännöllisesti ilmoittaa auringon ja kuun nousu- ja laskuajat
1753	Ruotsi-Suomen almanakka siirtyi juliaanista kalenterista ns. parannettuun kalenteriin (joka pääsiäissäääntöä lukuunottamatta yhtyi gregoriaaniseen kalenteriin)
1759	John Harrisonin kronometri osoittautui kyllin tarkaksi pituusasteen määrittämiseksi merellä
1772	joukko kiinteällä päivällä olleita pyhiä (mm. mikkelinpäivä) siirrettiin Ruotsi-Suomessa viikonloppuun

1792	Ranskan vallankumouskalenterin alkuhetki
1809	almanakkaerioikeus siirtyi Turun Akatemialle; akatemia muutti 1828 Helsinkiin ja sen nimeksi tuli myöhemmin Helsingin yliopisto
1833	Suomen almanakan horisontti siirtyi Turusta Helsinkiin; almanakassa siirryttiin paikallisajasta keskiaurinkoaikaan
1833	Suomessa alettiin julkaista toista almanakkaa Oulun horisontin mukaan
1869	Suomi siirtyi täydelliseen gregoriaaniseen kalenteriin
1884	Washingtonissa pidetty kokous jakoi maanpinnan 24 aikavyöhykkeeseen ja vahvisti Greenwichin nollameridiaaniksi
1886	sääennustukset katosivat suomalaisesta almanakasta
1921	Suomi siirtyi Helsingin keskiajasta Itä-Euroopan vyöhykekaikaan
1929	Suomen almanakan nimipäiväkalenteri kaikkein suomalaisin
1930	Suomen almanakan kellonajoissa siirryttiin ap.- ja ip.-merkinnoistä nykyiseen 24-tuntiseen järjestelmään
1955	marianpäivä, juhannus ja pyhäinpäivä siirrettiin Suomessa viikonloppuun
1960	ajanmittauksen perustaksi hyväksyttiin (päivän sijaan) vuosi
1967	ajanmittauksen perustaksi hyväksyttiin (vuoden sijaan) sekunti, joka määriteltiin atomien värähtelyn avulla
1972	koordinoitu yleisaika UTC otettiin käyttöön
1973	loppiainen, helatorstai ja helluntai siirrettiin meillä lauantaiksi; maanantai vahvistettiin viikon ensimmäiseksi päiväksi ja viikonnumerot otettiin käyttöön nykyisessä muodossaan
1976	Yliopiston almanakka uudistui kooltaan ja sisällöltään ja erillinen Oulun almanakka lakkasi ilmestymästä
1978	lippuasetus antoi Suomen viralliset liputuspäivät
1981	kesäaika otettiin Suomessa jokavuotiseen käyttöön
1992	loppiainen ja helatorstai palasivat Suomessa entisille paikoilleen ja toinen helluntaipäivä poistui
1995	Helsingin yliopiston almanakkaerioikeus loppui
1999	Suomen evankelis-luterilainen kirkko uusi pyhäpäivien nimet
2000	karkauspäivä siirrettiin meillä helmikuun loppuun ja almanakan nimipäiväkalenteria uudistettiin
2015	nimipäiväkalenterin uusin uudistus

LÄHDETEOKSIA JA KUVALÄHTEITÄ

Alla luetellaan tärkeimpiä lähde teoksia, joita on käytetty teoksen kirjoittamisessa. Lisäksi apuna on käytetty vuosien 1608–2000 suomalaisia almanakkoja, jotka löytyvät alkuperäisinä ja mikrofilmeillä Helsingin yliopiston kirjastosta, osittain Tukholman kuninkaallisesta kirjastosta, ja skannattuina Yliopiston almanakkatoimiston almanakka-arkistosta internetosoitteesta <http://almanakka.helsinki.fi>.

Joulukuun askareita Johannes von Gmundenin kalenterissa: Teurastetaan karjaa.

Luvut 2: Ajanlaskun aakkosia, ja 3: Ajanmittaus

Alla årets dagar, Alf Henrikson, Norstedts 1993

Calendars of the World, Margo Westrheim, Oneworld 1994

Explanatory Supplement to the Astronomical Almanac, toim. K. Seidelmann, University Science Books 1992

Suomen almanakan juhla kirja, Helsingin yliopisto ja Weilin & Göös 1957

Time and the Calendars, W.M. O'Neil, Sydney University Press 1978

Whitaker's Almanack 19XX, J. Whitaker & Sons

Kuvia on saatu mm. teoksista

Atlas der Himmelskunde, Amand Schweiger-Lerchenfeld, A. Hartleben's Verlag 1898

The Cosmographical Glass, S.K. Heninger Jr., The Huntington Library 1977

Luku 4: Luonnon merkkipäiviä vuoden varrella

Tähtitieteen perusteet, toim. H. Karttunen ym., Ursa 1995

1982 kun planeetat kohtaavat, A. Jännes ja H. Oja, Ursa 1979

Auringonpimennykset, J. Kakkuri ym., Ursa 1989

Luku 5: Kirkolliset juhlapäivät

Evankeliumikirja, Suomen kirkon sisälähetysseura 2000

Pyhät ajat, Pentti Lempiäinen, neljäs uudistettu painos, Kirjapaja 1995
Ortodoksisesta kalenterista, Tapani Repo kirjassa *Juhlakirja*, SKS 1979

Kuvia on saatu mm. teoksista

Lexikon christlicher Kunst, toim. Jutta Seibert, Herder 1980

Deutsche Bibeln vor Luther, toim. Walter Eichenberger ja Henning Wendland, Friedrich Wittig Verlag 1977

A Calendar of Saints, toim. Vincent Cronin, Newman Press 1963

Luku 6: Kansalliset ja kansainväliset merkkipäivät

Suomalaisten etunimet, Eero Kiviniemi, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2007

Vad heter finlanssvenskarna, Marianne Blomqvist, Svenska folk-skolans vänner 2006

Nimipäiväjuhlat, Minna Saarelma, Kirjapaja 2006

Juhlakirja, suomalaiset merkkipäivät, toim. Urpo Vento, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1979

Liputusopas, Jari P. Havia ja Pentti J. Mäntynen, Suomalaisuuden liitto 1996

Uusi ajantieto, Sirpa Karjalainen, Teppo Korhonen ja J.U.E. Lehtonen, WSOY 1989

Teemakalenteri, toim. Sami Feiring

Valtiollisen juhlakalenterin kehitys Suomessa 1800-luvulta nykypäivään, Antti Pajala 1997 (julkaisematon seminaariesitelmä)

Vuotuinen ajantieto, Kustaa Vilkuna, Otava, kuudes painos 1979

Almanakkatoimiston liputussivut www.liputus.fi ja www.flagging.fi

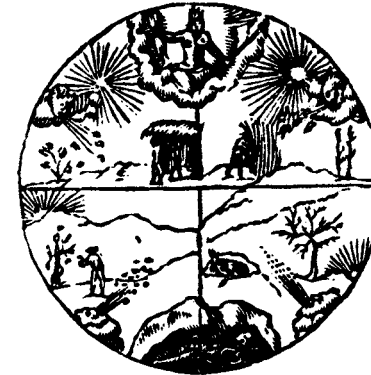
Almanakkatoimiston nimipäiväsivut <http://almanakka.helsinki.fi/nimipaivat>

Luku 7: Suomalaisen almanakan kehitys

Suomen almanakan juhlakirja, Helsingin yliopisto ja Weilin & Göös 1957

Tietämisen riemu ja tuska, Sigfridus Aronus Forsiuksen elämä n. 1560–1624, Arno Forsius, Anita Forsius 1996

Almanakkatoimiston almanakka-arkisto <http://almanakka.helsinki.fi>, josta löytyvät mm. vuosien 1488, 1544 ja 1608-2013 kalenterit

Kuvalähteet

Osa lähteistä on mainittu myös kuvien yhteydessä.

Helsingin kaupunginmuseo s. 82

Ursan kuva-arkisto 2, 4, 129, 134

Suomen Kellomuseo s. 71, 74 oik., 76

Arno Forsius s. 237

Stefan Granqvist s. 259

Arja Latvala-Oja s. 182, 184, 190, 191, 193, 195, 201

Pekka Parviainen (www.polarimage.fi) s. 23, 70, 133

Heikki Oja s. 6, 85, 111

Wikipedia 65, 78, 144, 160, 164, 177, 200

Muut kuvat Helsingin yliopisto/Yliopiston almanakkatoimisto

Aakkosellinen hakemisto

A

adventti 144, 162-164
Agricola, Mikael 186-187, 235
Ahvenanmaan lippu 207
aikavyöhykkeet 64, 81-94
ajantasaus 79-80
Ajasto 253-254, 258
almanakkaerioikeus 248-252
Antinmäki, Riitta 194
Apostolien päivä 159
aprillipäivä 209
Argelander, Friedrich 241
atomikello 95-102
Atosuo, Ismo 205
Augustus 31, 35
auringon jakso 242-243
auringonpimennys 96, 126-132
aurinkoaika 79-81
aurinkokalenteri 24-26
aurinkokello 73

B

babylonialainen kalenteri 53-56
Beda 35-36, 53
Betlehemin tähti 162-163
Blomqvist, Marianne 215
Burde Förlag 254, 258

C

Caesar, Julius 29-31
Canth, Minna 185
CC kalenteripalvelu 254
Celsius, Andreas 238

D

Dionysius Exiguus 35, 52-53, 152

E

egyptiläinen kalenteri 26-28
Einstein, Albert 107
eläinrata 119-121
Eurooppa-päivä 188-189
Euroopan unionin lippu 188

F

Forsius, Arno 237, 250
Forsius, Sigfridus Aronus 235-236,
249-250
Franklin, Benjamin 103

G

Galileo Galilei 76-77
Gaussin kaava 152, 154
Greenwichin observatorio 84-85
gregoriaaninen kalenteri 41-47,
50-51, 62-64, 66-67
Gregorius XIII 41-42
Gutenberg 231

H

halloween 201, 204
Harrison, John 78-79

Hasselbom, Nicolaus 239
heilurikello 77
helatorstai 156-157
heliakkinen nousu 28
helluntai 157
Helsingin observatorio 82-84
Helsingin yliopisto 46-47, 52, 82,
106, 122, 200, 214, 245, 250-
254
hetki 72-73
hiekkakello 74
Hillel II 55
Hipparkhos 70, 73, 77

I

IAT ks. kansainvälinen atomiaika
Intian kalenteri 62
islamalainen kalenteri 22, 56-58
isovanhempien päivä 203
isänpäivä 198
itsenäisyyspäivä 174, 199

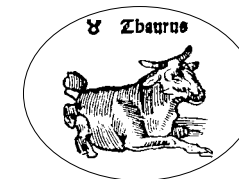
J

Jeesuksen syntymä 35-36, 54
Johannes Kastaja 158-159
joulu 164-165
juhannus 158-159, 191
juliaaninen kalenteri 31
juliaaninen päivämäärä 21, 65-66
juutalainen kalenteri 22, 54-57

K

kaamos 121-124
kaatuneitten muistopäivä 190
Kalevalan päivä 184
kansainvälinen atomiaika 100-102
Kansalaisalmanakka 258

Karjalainen, Sirpa 52, 193
karkauskuukausi 26, 29, 30, 54,
61

karkauspäivä 29, 35, 44-46, 52-57
karkaussekunti 100-102
karkausviikko 67
karkausvuosi 31, 43-44, 55, 66-67
Keisarillinen Aleksanterin Yliopisto
ks. Helsingin yliopisto
kello 73-109
keskiaika ks. keskiaurinkoaika
keskiaurinkoaika 79-81
keskiyön aurinko 121-124
kesäaika 102-107
kesäpäivänseisaus 30, 114-117
kevätpäiväntasaus 30, 42, 67, 73,
114-117, 152, 154-155
kiinalainen kalenteri 22, 58-62, 64
kiirastorstai 151
kirkastussunnuntai 159-160
Kivi, Aleksis 194-195
Kodin vuosikalenteri 258
Kiviniemi, Eero 215
kolminaisuudenpäivä 157
Konstantinus 38
koordinoitu yleisaika 100-102
Kopernikus 78
kronometri nro 4 78
kultainen luku 242
Kultima, Johannes 39
Kustaa Aadolfin päivä 197

kuu-aurinkokalenteri 26
kuuhulluus 136-137
kuukalenteri 24-25
kuukauden päivien numerointi 33-34
kuukausi 22-23, 66
kuukausien nimet 31-33
kuun sirppi 23, 58
kuun vaiheet 22-24, 34, 38-39, 134-137
kuunpimennys 132-133
kvartti 78
kynttilänpäivä 146-147

L

Lajunen, Lauri 182
laskiainen 147-149
lastenpäivä 198-199
Leino, Eino 192-193
leonidit 140-141
liipotin 76
liputuspäivät 204-208
loppiainen 146
Lönnrot, Elias 184, 186

M

maapallonaika 108
Mannerheim, marsalkka 190-191
marianpäivä (Marian ilmestyspäivä) 143, 148-151
meteori ks. tähdenlento
Metonin jakso 54
mikkelinpäivä 160
minuutti 77-78
Muhammed 59
musta aukko 109
myrskymerkit 138-139

N

naistenpäivä 185
nimipäivät 212-229, 232, 253-254
nollameridiaani 84-85
normaaliaika 106
Numa Pompilius 28
Nykänen, Risto O. 88

O

ortodoksinen kalenteri 174-177
Otava 254, 258

P

paasto 56, 59, 147-148, 175
paikallisaika 82-83, 87
palmusunnuntai 151
Palviainen, Asko 121
parannettu kalenteri 44-46
perheen sunnuntai 160
perjantai 13. päivä 49-51
pitkäperjantai 151, 153
prekessio 119, 121
Ptolemaios 84
puolustusvoimain lippujuhla 191
pyhimyskalenteri 168-173, 212
pyhäinpäivä 161
pyhäpäivien siirrot 165-167
pyrstötähti 138-139
päivä ks. vuorokausi
päivämääräraja 87, 94-95
pääsiäinen 42, 44-46, 56, 67, 150-155

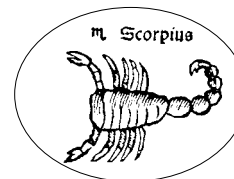

R

Ranskan vallankumouksen kalenteri 22, 63-64
riimusauva 38
Romulus 28
romanien kansallispäivä 186
roomalainen veroluku 242
roomalaisten kalenteri 28-36
rukouspäivät 172-174
rukoussunnuntai 156
Runeberg, Johan Ludvig 181
ruotsalaisuuden päivä 198

S

saamelaisten ajanlasku 40
saamelaisten kansallispäivä 182
saamelaisten liputuspäivät 181, 207
Saarelma-Paukkala, Minna 215
Sammallahti, Pekka 215
Scaliger, Justus 65
Scandecor 254
seksageesima 147-148
sekunti 77-78, 99-103
septuagesima 147-148
Sibeliuksen päivä 200
Snellman, Hanna 186
Snellman, Johan Vilhelm 189
Sosigenes 29
spiraalijousi 76

suhteellisuusteoria 107-109
sunnuntaikirjain 243-244
suomalaisten ajanlasku 38-40
Suomen almanakka 258
Suomen kansan kalenteri 258
Suomen lippu 204
suvi-päivä 209
syyspäiväntasaus 30, 56, 63, 73, 114-117
sähköinen kalenteri 259
sääennustukset 232, 239-242

T

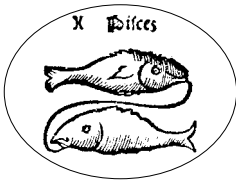
talvipäivänseisaus 31, 114-118
Tammelin, Laurentius 237-238
tapaninpäivä 164
Tasavallan almanakka 258
tertti 78
tiimalasi 74
Time/System 254, 258
Topelius, Zacharias 111
tulikello 74
tulipallo 139
tunti 70-73, 77
Tuominen, Jaakko 257
tuomiosunnuntai 161
Turun Akatemia 236-237, 241, 250
Turun messukirja 234-235
tähdenlento 139-141
tähtisade 139-141
Törrönen, Pentti 257

U

unikeonpäivä 193
UTC ks. koordinoitu yleisaika
uusivuosi 143-145, 180

V

vainojen uhrien muistopäivä 181
 vallankumouskalenterit 63-65
 Vallentunan kalenteri 33
 Valtiokalenteri 84, 245, 252-253
 vappu 174, 187-188
 Venäjän ortodoksinen kalenteri
 21
 Venäjän vallankumouksen kalen-
 teri 64-65
 vesikello 73-74

veteraanipäivä 186
 viattomien lasten päivä 164-165
 viikko 36-39, 46-50, 58, 63-65
 viikkonumerot 47-48
 viikonloppu 49
 viikonpäivien nimet 36-38, 48-50

Vilkuna, Kustaa 39-40, 208, 215
 vuoden alku 30, 39, 44, 58, 143-
 144
 vuoden pituus 22-24, 28-30, 41,
 99, 119
 vuodenajat 111-118
 vuorokausi 22-23, 69-73, 96-99
 vuosituhat 50, 52

W

Willet, William 103

Y

YK:n päivä 195
 YK:n teemapäivät 196-197
 Yliopiston almanakka 253-258
 yrittäjän päivä 194
 ystävänpäivä 183

Ä

äitienpäivä 189

Ö

Ölander, Victor 255

